

TRONDHEIM
KOMMUNE

BIBLIOTEKET
TRONDHEIM FOLKEBIBLIOTEK

BIBLIOTEKPLAN FOR TRONDHEIM KOMMUNE

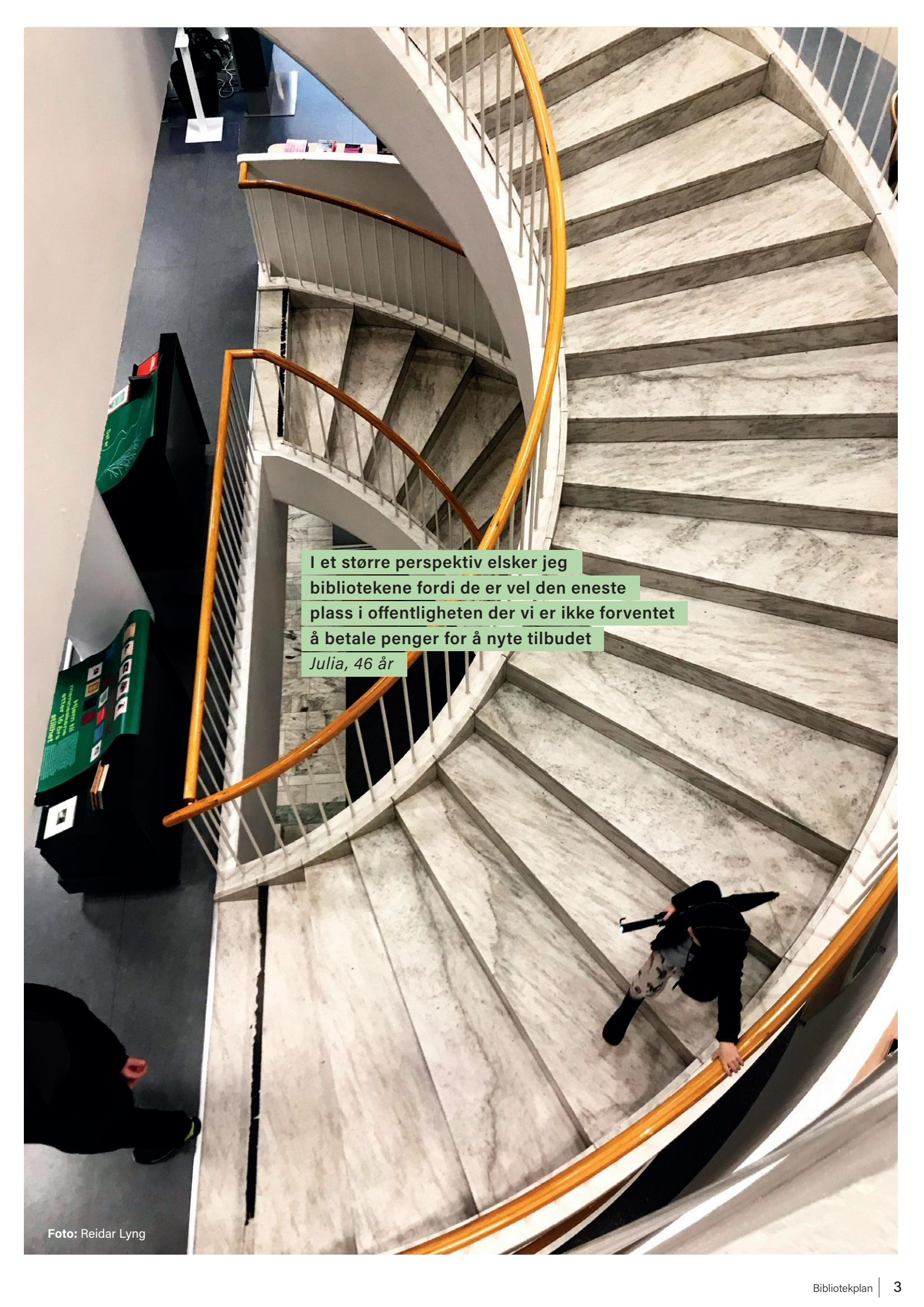
2023 - 2032

Innholdsfortegnelse

Innledning	4
Folkebiblioteket og FNs bærekraftsmål	6
Premisser for planen	10
Avgrensning	10
Nasjonal bibliotekpolitikk	10
Forankring og relasjon til planer og føringer i Trondheim	11
Status	12
Om bibliotekene	14
Bemanning på bydelsbibliotekene	18
Utgifter til medier	18
Sentrale aktivitetstall for folkebiblioteket	19
Satsingsområder med tiltak	22
1. Arena - biblioteket som møteplass	22
Begrunnelse	22
1.1 Biblioteket som fysisk arena	23
1.2 Biblioteket som sosial arena	24
1.3 Biblioteket som digital arena	24
2. Litteratur og leselyst	25
Begrunnelse	25
2.1 Kultur og litteratur for barn og ungdom	26
2.2 Biblioteket som kulturaktør	27
2.3 Bibliotekets målgrupper og tilbud	27
2.4 Samlingsutvikling	30
3. Læring, mangfold og fellesskap	31
Begrunnelse	31
3.1 Læring	31
3.2 Mangfold og fellesskap	32
Oppfølging av planen	36
Vedlegg	37
Litteraturliste	37

I et større perspektiv elsker jeg
bibliotekene fordi de er vel den eneste
plass i offentligheten der vi er ikke forventet
å betale penger for å nyte tilbudet
Julia, 46 år

Innledning

I en tid preget av økende forskjeller, med klima- og miljøtrusler og med demokrati og ytringsfrihet under press, er folkebibliotekets rolle kanskje viktigere enn noensinne.

Biblioteket er en fellesarena som befinner seg i skjæringspunktet mellom kultur, utdanning, folkehelse og sosialt arbeid. Biblioteket er en trygg og åpen arena med høy legitimitet som en troverdig litteratur-, kultur- og kunnskapsformidler hos innbyggerne.

Med sitt samfunnsoppdrag bidrar bibliotekene også til en mer bærekraftig verden, både for klima og miljø og for sosial og økonomisk bærekraft.

De tre satsingsområdene knytter seg til sentrale samfunnsutfordringer. Gjennom de tre områdene skal Trondheim kommune ivareta en helhetlig bibliotekpolitikk.

Satsingsområdene:

1.

Arena - Biblioteket som møteplass

- 1.1 Biblioteket som fysisk arena
- 1.2 Biblioteket som sosial arena
- 1.3 Biblioteket som digital arena

2.

Litteratur og leselyst

- 2.1 Kultur og litteratur for barn og ungdom
- 2.2 Biblioteket som kulturaktør
- 2.3 Bibliotekets målgrupper og tilbud
- 2.4 Samlingsutvikling

3.

Læring, mangfold og fellesskap

- 3.1 Læring
- 3.2 Mangfold og fellesskap

Planens satsingsområder er et resultat av ulike prosesser hvor kommunens kunst- og kulturplan var et naturlig utgangspunkt. Parallelt med bibliotekplanarbeidet i Trondheim har også andre store kommuner jobbet med bibliotekplaner. Bibliotekplanene i blant annet Oslo, Bergen og Kristiansand har vært til inspirasjon i arbeidet.

Samtlige sitater fra planen er hentet fra Trondheims innbyggere og deres svar på spørsmålet: Hva betyr biblioteket for deg?

Respondentene la vekt på folkebiblioteket som et frirom for ro og refleksjon og som et sted for læring med samlinger og varierte studie- og arbeidsplasser. Arrangement og verdien av å finne ny inspirasjon og kunnskap var også sentralt. Verdien av kompetansen og servicen hos de ansatte, ble også fremhevet.

Trondheim folkebibliotek har følgende visjon for sin virksomhet: "Ditt bibliotek - deltakelse, opplevelse, kunnskap og kreativitet". Visjonen støtter opp under hva innbyggerne kan forvente av et moderne folkebibliotek.

Til grunn for bibliotekets virksomhet er formålsparagrafen, §1 i Lov om folkebibliotek (1985):

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.

Kulturlova legger også viktige rammer for bibliotekets virksomhet: "å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk" (Kulturlova, 2007).

Professor i bibliotek og informasjonsvitenskap, Ragnar Audunson beskriver folkebiblioteket slik:

En institusjon som med utgangspunkt i organiserte samlinger av litteratur og informasjon - fysiske så vel som digitale - legger til rette for sosiale prosesser knyttet til kunnskapsdeling og litterære og kulturelle opplevelser. Alle har fri og åpen tilgang til samlinger som realiserer kunnskapens og kulturens potensial som et offentlig gode. Et moderne bibliotek representerer et stimulerende sosialt fellesskap og er en møteplass for samtale, debatt, kultur- og kunnskapsformidling (Audunson, 2021).

Nasjonal bibliotekstrategi omtaler bibliotekene som demokratihus hvor "Bibliotekene utgjør grunnstammen i demokratiet" (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2020).

**I remember how as a newcomer to Norway,
this was the one place where I felt easily
and effortlessly at home** *Vijay, 41 år*

Biblioteket er forresten i seg selv svært miljøvennlig ettersom bøker kan lånes og leses om og om igjen *Anonym*

Folkebiblioteket og FNs bærekraftsmål

Folkebibliotek er fundert på sirkulærøkonomi og så sett bærekraft i praksis. Gjennom bibliotekets daglige virke bidrar det til sosial bærekraft, til klima og miljø og til økonomisk bærekraft. Som gratis offentlig tilgjengelige rom for utveksling av informasjon og kunnskap, deling av litteratur- og kulturopplevelser og fremme av samfunnsengasjement, er bibliotekene viktige aktører for bærekraftig utvikling.

Bibliotekene bidrar særlig på områder som handler om å sikre allmenn tilgang til informasjon, tilgang

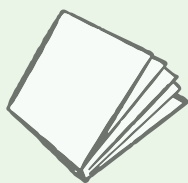
til teknologi, god helse og livskvalitet, minske ulikheter, utdanning og livslang læring.

Trondheim folkebibliotek var tidlig ute med å anvende bærekraftsmålene i egen virksomhet. Biblioteket har samarbeidet med Klima- og miljøenheten i mange år, og gjennom denne satsingen har tilbudet til innbyggerne blitt utvidet med nye bærekraftige tjenester. Avtale for en utvidet 4-årig satsing er inngått i 2022.

Folkebiblioteket har tre prioriterte retninger for bærekraftsarbeidet:

Folkebiblioteket skal selv bli mer bærekraftig.

Dette gjør vi blant annet ved å minimere bruken av bokplast, klimaeffektivisering av bibliotekbyggene og ved å effektivisere transporten mellom bibliotekene.

Folkebiblioteket bidrar til bærekraftig økonomi.

Ved gjenbruk og ombruk og støtte til lokalt næringsliv. I løpet av de siste årene har Trondheim folkebibliotek rehabilitert og pusset opp sine biblioteker. Gjenbruk, redesign og lokalt produserte varer har vært førende.

Folkebiblioteket bidrar til å øke lokalsamfunnets kunnskap om FNs bærekraftsmål.

Dette gjøres ved f.eks å stille ulike medier til disposisjon. Bibliotekene bidrar også til både kunnskapsproduksjonen og kunnskapsdelingen om bærekraftsmålene.

Folkebiblioteket hjelper lokalsamfunnet med å ta initiativ som styrker bærekraftsmålene, delingsøkonomi og sirkulærøkonomi. Dette gjøres blant annet ved å låne ut bøker, verktøy, el-lastesykler og frø. Ulike typer av verksteder tilbys for å lære praktiske ferdigheter.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Ved å jobbe med tiltak som minsker belastningen på klima og miljø er biblioteket også med på å oppfylle intensjonen i Nasjonal bibliotekstrategi (Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2020). Strategien slår fast at bibliotekene må gjennomføre utslippsreducerende tiltak, og at de bør stå frem som bærekraftige organisasjoner i valg av løsninger for blant annet avfallshåndtering, engangsplast og klimaeffektive bygningsløsninger.

For å kunne nå bærekraftsmålene er mål 17 om samarbeid og partnerskap helt avgjørende.

Målet ligger som en førende premiss for mye av bibliotekets virksomhet.

Folkebibliotekene driver en svært utadrettet virksomhet og i Trondheim samarbeider biblioteket med nærmere 100 ulike aktører. Bibliotekets demokratiske verdier og synlige posisjon gjør det til en attraktiv samarbeidspartner med stor troverdighet.

Under hvert enkelt satsingsområde i planen vises det til hvilke bærekraftsmål som satsingsområdet støtter opp under.

“ BIBLIOTEKET ER FØLELSEN AV Å STRYKE HÅNDA LANGS
PERMENE OG LURE PÅ HVA SOM ER INNI ”
MAJA, 41 ÅR

Det er faktisk helt uforståelig, at noe så innholdsrikt som et bibliotek er helt gratis for meg å bruke. Der stemmer virkelig ordtaket om at de beste ting i livet ikke koster noe *Rebecka, 31 år*

Premisser for planen

En temaplan skal utdype utfordringer og tydeliggjøre retning innen bestemte samfunnsområder i kommunen. Temaplanen inneholder både mål, satsingsområder, strategier og tiltak.

Oppdraget for bibliotekplan ble fremmet som verbalforslag, og enstemmig vedtatt av Bystyret 3. mars 2021:

23. Bibliotekplan. I løpet av perioden bes kommune- direktøren utarbeide en bibliotekplan. Planen skal gi en tydelig retning og synliggjøre hva som må prioriteres på bibliotekfeltet fremover, gjerne inspirert av Oslo og andre kommuner som har en tilsvarende plan. I en tid hvor pålitelige kilder til fakta og demokratiske grunn- prinsipper er under press er det viktig at bibliotekets rolle fremheves - både som arena for debatt, livslang læring, kulturopplevelser, inkludering og fellesskap.

Planen bør også vise hvilke nye filialer som bør prioriteres og hva de skal inneholde, samt hvordan eksisterende filialer kan videreutvikles (23/21, verbale forslag, Trondheim kommunes budsjett for 2021).

Avgrensning

Bibliotekfeltet er et sammensatt område, og omfatter både folkebibliotek, skolebibliotek, fag- og forskningsbibliotek, fylkesbibliotek og nasjonalbibliotek. Denne temaplanen er avgrenset til å gjelde folkebibliotekene i Trondheim kommune. Trondheim folkebibliotek består i dag av hovedbiblioteket i Midtbyen, og bydelsbibliotekene: Byåsen, Heimdal, Klæbu, Moholt, Ranheim, Risvollan og Saupstad. Byåsen bibliotek er et kombinasjonsbibliotek (folkebibliotek og

skolebibliotek) i samarbeid med Trøndelag fylkeskommune. I tillegg driftes et testbibliotek i Frostaveien 2. Biblioteket bidrar også til innhold på Bøker & Bylab på Elgeseter.

Planen omfatter også det statlig finansierte biblioteks- tilbudet i Trondheim fengsel, som driftes av Trondheim folkebibliotek. Driften av fengselsbibliotek er hjemlet i folkebibliotekloven, og er et statlig ansvar, jf. §§ 8-9.

Trondheim kommune har per i dag ingen egen plan for skolebibliotek. Folkebiblioteket yter tjenester til skoler og elever gjennom et omfattende uformelt samarbeid med grunnskolen i Trondheim kommune. En egen avtale mellom folkebiblioteket og Oppvekst og utdanning regulerer drifting av biblioteksystemet Bibliofil som brukes i alle skoler.

Nasjonal bibliotekpolitikk

Kommunale folkebibliotek er en lovpålagt oppgave etter lov om folkebibliotek (1985).

Etter årtusenskiftet har det vært økt oppmerksomhet rundt folkebibliotekenes virksomhet og betydning på nasjonalt nivå. I 1999 kom ABM-meldingen *Kjelder til kunnskap og oppleving* (Kulturdepartementet, 1999) om samhandlingen mellom arkiv, bibliotek og museum. Kulturmeldingen *Kulturpolitikk fram mot 2014* (Kultur- og kyrkjedepartementet, 2003) lanserte begrepet Norsk digitalt bibliotek etter inspirasjon fra danskenes digitale bibliotek.

Bibliotekreform 2014 (ABM-utvikling, 2006) synliggjorde behovet for en koordinert innsats for folkebibliotekene, forsterket visjonen om et sømløst bibliotektilbud og behovet for en felles nasjonal digital infrastruktur. I 2009 kom landets første stortingsmelding kun om folkebibliotek: *Bibliotek-Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid* (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2009). Meldingen fokuserte på folkebibliotekenes betydning som møtestad, lærings- og kulturarena. Meldingen beskrev også bibliotekenes betydning som offentlige, demokratiske institusjoner tilgjengelig for alle.

Forarbeidet til den nye *Lov om folkebibliotek* (Kulturdepartementet, 2013) fastslo at folkebibliotek er demokratiinstitusjoner som sammen med medier som aviser og NRK, universitet, skoler etc. oppfyller grunnlovens § 100. Alle er institusjoner som bidrar til at alle gis muligheter til aktiv deltakelse i samfunnet.

Enger-utvalgets rapport *Kulturløftet 2014* (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2013) beskrev folkebibliotekene som del av den kulturelle grunnmuren. Rapporten fastslo at grunnmuren hadde behov for et økonomisk løft.

I *Kulturens kraft* (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2018) fremheves det at kunst og kultur er ytringer med samfunnsbyggende kraft, og at kulturpolitikken skal bygge på ytringsfrihet og toleranse. Bibliotekene vektlegges som møteplasser og kunnskapsarenaer i lokalsamfunnet. Bibliotekene er med på å bygge ned barrierer mellom mennesker og medvirker til inkludering.

I etterkant av stortingsmeldingen, ny biblioteklov og *Kulturløftet 2014* er det vedtatt to nasjonale strategier for folkebibliotek som Nasjonalbiblioteket har ansvar for å iverksette.

Den nye bibliotekloven og de etterfølgende nasjonale strategier for utvikling av bibliotekene har gitt et samfunnsoppdrag tilpasset dagens behov.

Forankring og relasjon til planer og føringer i Trondheim

Ifølge bibliotekloven skal alle norske kommuner ha et folkebibliotek. Temaplanen for bibliotek er en detaljering av *Kommuneplanens samfunnsdel (KPS - 2022-2032)*, som sammen med *Kommuneplanens arealdel* utgjør det overordnede og samordnede dokumentet for all kommunal samfunnsplanlegging. KPS har tre overordnede samfunns mål:

- 1) Trondheim skal ta ansvar for et grønnere og mer sirkulært samfunn
- 2) Trondheim skal være en mangfoldig by med et sterkt fellesskap
- 3) Kunnskaps- og teknologihovedstaden Trondheim skal være et kraftsentrum for en bedre verden

Planen er videre forankret i Trondheim kommunes kommunedelplan for kunst og kultur, *Folket, kunsten og byen mot 2030 (Trondheim kommune, 2019)*.

Bibliotekplanen skal virke sammen med andre vedtatte planer og strategier i Trondheim kommune som er relevante for bibliotekfeltet:

- *Eldreplan 2016-2026*
- *Grønn strek for en trygg framtid 2016*
- *Handlingsplan mot fattigdom 2019-2023*
- *Handlingsprogram for kunst og kultur*
- *Klimaplanen*
- *Kommunedelplan for kulturarenaer 2012-2024*
- *Kulturminneplan 2013-2025*
- *Kommunedelplan: energi og klima 2017-2030*
- *Områdesatsing på Lademoen og Tempe/Sorgenfri*
- *Stein, saks, papir - en strategi for å bygge sterke barnefellesskap (2018)*
- *Tematisk plan for lokale sentra og knutepunkt*
- *Universitetskommune*

Status

Bydelsbibliotekene er tilpasset hver enkelt bydel de betjener, med sine lokale innbyggere og deres særskilte behov.

Samtlige bydelsbibliotek er tilgjengelig i ubetjent åpningstid (meråpent) 07-23 hele året.

- 1 Byåsen bibliotek
- 2 Heimdal bibliotek
- 3 Klæbu bibliotek
- 4 Hovedbiblioteket
- 5 Moholt bibliotek
- 6 Ranheim bibliotek
- 7 Risvolla bibliotek
- 8 Saupstad bibliotek

“

**Biblioteket betyr inspirasjon
og leselyst** *Anonym*

Om bibliotekene

I beskrivelsen under er det valgt å bruke aktivitetstall fra 2019, siste normale driftsår før koronapandemien. Unntaket er Klæbu bibliotek hvor det benyttes tall for 2021.

- 1 **Byåsen bibliotek** er et kombinasjonsbibliotek som ligger på Byåsen videregående skole. Biblioteket betjener mer enn 30 000 innbyggere og hadde i 2019 125 500 besøkende og 196 arrangement. Lokalet er på 490 kvm, hvorav 465 kvm disponeres av publikum.
- 2 **Heimdal bibliotek** betjener i overkant av 30 000 innbyggere. Heimdal hadde 77.000 besøkende og 205 arrangement i 2019. Lokalet er på 560 kvm, hvorav drøye 400 disponeres av publikum.
- 3 **Klæbu bibliotek** ble nytt bydelsbibliotek fra 2020 som følge av kommunesammenslåing. Biblioteket betjener ca 6100 innbyggere og hadde i 2021 17 000 besøkende og 139 arrangement. Biblioteket er på 250 kvm, hvorav ca 220 disponeres av publikum.
- 4 **Hovedbiblioteket i midtbyen** betjener ca 30 000 innbyggere som bydelsbibliotek. Det var 522 000 besøkende og 663 arrangement i 2019. Lokalet er på ca 9000 kvm, hvorav drøye 4000 disponeres av publikum. Litteraturhuset som åpnet 15.oktober 2016 benytter hovedbiblioteket til sine arrangement.
- 5 **Moholt bibliotek** betjener ca 30 000 innbyggere og hadde 147 000 besøkende og 204 arrangement i 2019. Biblioteket deler lokaler med en kafé drevet av SiT. Lokalet er på ca 420 kvm, hvorav ca 400 disponeres av publikum.
- 6 **Ranheim bibliotek** betjener i overkant av 7000 innbyggere og hadde 88 000 besøkende og 425 arrangement i 2019. Biblioteket er del av Kulturtribunen. Lokalet er på drøye 700 kvm, hvorav ca 660 disponeres av publikum.
- 7 **Risvollan bibliotek** betjener drøye 20 000 innbyggere og hadde 105 000 besøkende og 146 arrangement i 2019. Lokalet er på ca 360 kvm, hvorav ca 330 disponeres av publikum.
- 8 **Saupstad bibliotek** betjener ca 14 000 innbyggere og hadde 77 000 besøkende og 124 arrangement i 2019. Lokalet er på ca 650 kvm, hvorav publikum disponerer ca 500 kvm.

1

2

3

4

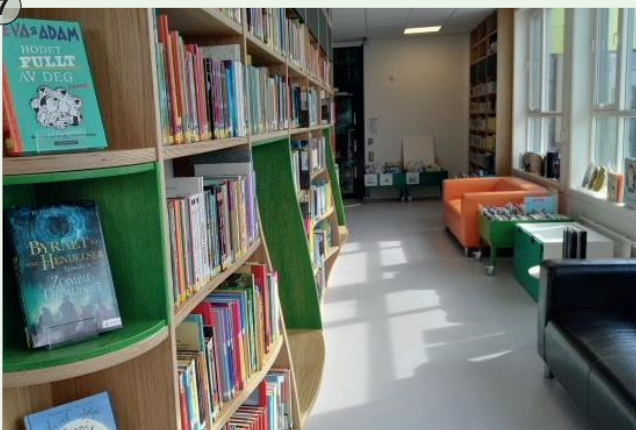
5

6

7

8

“**ATMOSFÆREN I BIBLIOTEKET, LUKTA AV BØKER, OG VISSHETEN OM AT HER FINNES KUNNSKAP OG TUSENER PÅ TUSENER MED HISTORIER GIR MEG EN RO OG EN FØLELSE AV Å HØRE TIL BLANT NOE STØRRE ENN MEG SELV**”

SARAH, 32 ÅR

Bemanning på bydelsbibliotekene

Trondheim folkebibliotek har i dag en gjennomsnittlig grunnbemanning på 2,05 årsverk per bydelsbibliotek. I dette inngår også funksjonen som avdelingsleder. Hver avdelingsleder har ansvar for to bibliotek. Den lave grunnbemanningen gjør tjenesten sårbar, og gir mindre rom for utadrettet virksomhet og bibliotekutvikling enn ønskelig.

Kommunedirektøren erfarer at romslige bemannede åpningstider er viktig for innbyggerne. En av de store kvalitetene ved folkebiblioteket er at innbyggerne møter dyktige fagpersoner med oppgave å ivareta deres informasjons- og litteraturbehov. Den sosiale dimensjonen ved bibliotekbesøk er i tillegg økende. Å være et medmenneske blir en stadig viktigere del av de ansattes arbeidshverdag.

Den lave grunnbemanningen setter begrensninger for tilbudet. I dag er det ikke mulig å imøtekomme etterspørselen etter lesestunder, barnehager- og klassebesøk og arrangement og veiledning for voksne. Dagens bemanning gir heller ikke rom for å klare å holde lørdagsåpent hele sommeren.

Handlingsprogrammet for kunst og kulturplanen (Trondheim kommune, 2020) har bemanning som et eget handlingspunkt: "Øke bemanningen i bibliotekene opp mot gjennomsnittet for de store byene". I gjennomsnitt har storbybibliotekene fem årsverk i mellomstore bydelsbibliotek og syv årsverk i bibliotek som dekker over 30 000 innbyggere.

Under er en tabell som viser bemanning og lønnsutgifter i folkebibliotek i kommuner med mer enn 100 000 innbyggere:

Bemanning og lønnsutgifter i folkebibliotek i kommuner med mer enn 100 000 innbyggere

2021	Innbyggere per 1.1.2021	Antall bibliotek	Årsverk	Innbygger per årsverk (antall)	Medie- og lønns-utg per innb (kr)
5001 Trondheim	207 595	8	52	4048	219
4601 Bergen	285 601	9	92	3128	259
0301 Oslo	697 010	20	225	3004	265*
1103 Stavanger	144 147	4	61	2357	344
3024 Bærum	128 233	5	44,5	2886	327
4204 Kristiansand	112 588	7	34,4	3305	255
3005 Drammen	101 859	4	30	3332	223

Kilde: SSB.no, tabell 12059 *(tall fra 2020)

Innbyggere per årsverk er en indikator som viser hvilke personalressurser kommunen stiller til disposisjon for bibliotekets brukere. Trondheim kommune har i 2021 mer enn 4000 innbyggere per årsverk ansatt på biblioteket. Gjennomsnittet for kommuner med mer enn 100 000 innb i 2021, var på 3151 innbyggere per årsverk. Med 3151 som utgangspunkt, vil antallet årsverk måtte økes fra dagens 52 til 67 årsverk.

Bemanningen i Trondheim er ca 20 prosent lavere enn landsgjennomsnittet for kommuner over 100 000 innb.

Utgifter til medier

Handlingsprogrammet for Kunst- og kulturplanen har et eget punkt om folkebibliotekets mediebudsjett "Bibliotekets mediebudsjett må økes i perioden for å komme på nivå med landsgjennomsnittet" (Trondheim kommune, 2019).

Trondheim kommune ligger så vidt under snittet for kommuner over 100 000 innbyggere som er kroner 26,82 per innbygger. Landsgjennomsnittet i 2021 var 27,40 kroner.

Tall for 2021	Regnskap, kjøp av medier	Medier per innbygger i kroner
Trondheim	5 591 583	26,94
Bergen	7 161 654	25,08
Stavanger	4 363 444	30,07
Oslo	16 261 317	23,33
Bærum	3 850 290	30,03
Kristiansand	2 870 130	25,49
Norge		27,40

Kilde: Nasjonalbibliotekets nasjonale statistikk 2021, bibliotekutvikling.no

Medieregnskapet i Trondheim har variert betydelig. I 2019 viste regnskapet 2,9 millioner, mens regnskapet i 2020 viste 4,1 millioner.

En utfordring for mediebudsjettet knyttet til det digitale skiftet, er at digitale innholdstjenester generelt er dyrere enn fysiske formater.

Sentrale aktivitetstall for folkebiblioteket

Bruken av bibliotekene har endret seg mye det siste tiåret. Storbyundersøkelsen om brukeradferd i bibliotekene fra 2015 viser at i underkant av 50 prosent av de besøkende benytter biblioteket for å låne. De resterende bruker det blant annet som møteplass, studiested, arbeidsplass eller som et friløstområde i en hektisk hverdag (Bergen offentlige bibliotek (2015)).

Fysiske besøk	2022	2021	2020	2019
Antall besøkende totalt	911 317	799 742	669 357	1 142 352
Økning fra forrige år	+ 13,95 %	+ 19,48 %	- 42,9 %	+ 7,85 %
Besøk per innbygger	4,3	3,8	3,2	5,7

Etter pandemiens avslutning vinteren 2022 har målet vært å komme snarlig tilbake til det samme høye aktivitetsnivået som i 2019. Besøket i 2022 viste en gledelig økning på 14 % fra 2021.

Tabellen under viser totalt antall fysiske bøker og antall utlånte bøker i 2021 fordelt på innbyggere, barn og voksne.

Bokutlån 2021	Antall bøker totalt per innb.	Antall bøker totalt	Bøker utlån per innb.	Bøker utlån barn per barn	Bøker utlån voksne per voksen
Trondheim	2,45	438 065	2,11	8	0,96
Norge	2,33	11 193 758	2,08	6,96	1,07

Kilde: Nasjonalbibliotekets nasjonale statistikk 2021, bibliotekutvikling.no

Tabellen under viser utviklingen av fysiske og digitale utlån. Pandemien ga en betydelig økning i etterspørselen etter e-bøker og e-lydbøker. Økningen er på 71 prosent i perioden 2019 til 2021. Dette er medier som i størst grad etterspørres av den voksne befolkningen.

Trondheim	Antall utlån		
	2021	2020	2019
Fysiske medier	508 863	465 583	666 001
E-bøker	50 070	35 539	29 216

Kilde: SSB, tabell 11760

Trondheim folkebibliotek har tradisjonelt hatt gode utlånstall. Det er særlig utlån av barnebøker som gjør at Trondheim kommune skiller seg positivt ut.

Den voksne befolkningen bruker i større grad andre tjenester enn å låne fysiske materialer. Utlånet av fagbøker for voksne har hatt en kraftig nedgang siste tiåret på 47 prosent fra 2010 til 2021. Dette skyldes hovedsakelig endringer i informasjonssøkeadferd.

Internett er i dag vår viktigste kilde til informasjon. Det er forventet at utlånet av skjønnlitteratur på papir til barn og voksne vil holde seg relativt stabilt. Faglitteratur, film og musikk på fysiske medier er forventet å ha en fortsatt nedgang i utlånet.

Foto: Norsk Kulturråd

“

“Når jeg tenker på biblioteket i dag er det som en arena som er viktig for alle samfunnsklasser” Hege Camilla, 49 år

Satsingsområder med tiltak

Bibliotekplanen bestemmer retningen for bibliotekutviklingen. Den skal oppsummere politiske ambisjoner og gi beslutningstakere et godt utgangspunkt for å prioritere.

Trondheim kommunes vurdering er at de viktigste satsingsområdene for folkebiblioteket er biblioteket som arena, litteratur og leselyst og læring, mangfold og fellesskap. Arena er valgt fordi behovet for gratis, lavterskel møteplasser i lokalmiljøet er økende. Litteratur og leselyst er valgt fordi å kunne lese er å skape mening fra tekst. Lesing gir innsikt i andres erfaringer, meninger, opplevelser og skaperkraft. Læring, mangfold og fellesskap er valgt fordi lesing av tekst på papir og digitalt er en forutsetning for livslang læring, og for å kunne delta aktivt i fellesskapet på en kritisk og reflektert måte.

1. Arena - Biblioteket som møteplass

Begrunnelse

Et levedyktig lokalsamfunn trenger arenaer som kan sikre et minimumsfellesskap i verdier. Møteplasser der folk kan møtes, kommunisere og være aktive sammen på tvers av generasjoner, sosial og etnisk tilhørighet, men også arenaer for debatt og diskusjon rundt sosiale og politiske tema (Audunson, 2005, s. 435-436, egen oversettelse).

Audunson peker på et økende behov for nøytrale, offentlige og gratis møteplasser. Universelt tilgjengelige offentlige rom skaper gode rammer for alle i lokalsamfunnet. Lokalene skal inspirere til læring og utforskning av litteratur, kultur og kunnskap. Både lokalene og tjenestene skal være fundert på bærekraftige løsninger.

Trondheim folkebibliotek har gjennomført store oppgraderinger av bydelsbibliotekene for å kunne oppfylle det fornyede samfunnsoppdraget: “bibliotekene skal være åpne institusjoner som er til stede der innbyggerne er” (Kulturdepartementet, 2015).

Revideringen av bibliotekloven i 2014 slo fast at bibliotekene skal være en møteplass. Fra tidligere å ha fungert mer som utlånsstasjoner, er i dag bibliotekene arenaer for en rekke ulike aktiviteter. Slik sett har biblioteket gått fra å handle om transaksjoner til å handle om relasjoner, nettopp det bibliotekets visjon “ditt bibliotek” handler om.

Satsingsområdet er inndelt i tre deler: biblioteket som fysisk, sosial og digital møteplass.

1.1 Biblioteket som fysisk arena

Trondheim er en by i vekst. Trondheim folkebibliotek bør være representert i nye lokale sentra, samtidig som dagens bibliotekstruktur opprettholdes.

Strategikart for Trondheim mot 2050 (Trondheim kommune, u.å.) sier at i områdene med bymessig fortetting og transformasjon, skal offentlige tjenester, infrastruktur og møteplasser styrkes for å gjøre det mest mulig attraktivt å bo, leve og arbeide.

Levekårsundersøkelsen fra 2021 viste at i overkant av 8 prosent av barna i Trondheim bor i familier med vedvarende lav inntekt. I levekårssonene Lademoen, Møllenberg og Tempe-Sorgenfri bor ca 38 prosent av barna i familier med lavinntekt. Områdesatsinger er nylig igangsatt på Lademoen og Tempe-Sorgenfri.

Satsingen på nytt bydelsbibliotek på Lademoen / Lilleby har vært fremmet i flere politiske saker. I handlings- og økonomiplan for 2022 ble det satt av 2,5 millioner for å utrede et fremtidig bydelsbibliotek i Østbyen. Høsten 2022 er det uttesting av bydelsbibliotek i kommunale lokaler på Buran.

Anbefalinger for bibliotekstruktur

Når det skal vurderes plassering av bydelsbibliotek i Trondheim, er det ulike forhold som må legges til grunn. Under er de viktigste kriteriene listet opp:

- Tilbud til barn og ungdom. Barn og ungdom er prioriterte målgrupper for kommunen.
- Antall innbyggere og forventet befolkningsvekst i området. Biblioteket skal nå flest mulig.
- Knutepunkt / tilgjengelighet. Biblioteket skal være lett tilgjengelig og plassert der folk ferdes. I lys av klima og miljø er nærhet til trafikknutepunkt et sentralt kriterium.
- Geografisk spredning. Alle skal ha et bibliotektilbud i noenlunde nærhet.
- Levekårsutfordringer, barnefattigdom og andel med innvandrerbakgrunn. I områder der mange har vedvarende lav inntekt og bor trangt, er det ekstra viktig å ha et godt bibliotektilbud.

Til vurderingen kommer også tilgangen på hensiktsmessige lokaler. Et bibliotek må ha gode universelt tilpassede åpne rom på bakkeplan. Planløsningen må være tilpasset bibliotekets mange funksjoner.

Det bør tas høyde for at bibliotektilbudet noen steder kan være temabasert eller spesialisert mot enkelte brukergrupper. Det bør også være rom for å vurdere ulike typer av biblioteker, som egne barne- og ungdomsbibliotek, kombinasjonsbibliotek og muligheter for sambruk med f.eks. fritidsklubb. Alle bydelsbibliotek skal være tilgjengelig i ubetjent åpningstid.

En måte å øke relevansen til biblioteket for personer som i dag ikke benytter seg av tilbudet, er å etablere midlertidige bibliotek på steder hvor mange mennesker beveger seg. Fleksible løsninger vil lettere kunne svare på nyoppståtte eller fremvoksende behov.

I planperioden anbefales det at hovedbiblioteket, Byåsen bibliotek, Klæbu bibliotek, Moholt bibliotek, Risvøllan bibliotek, Ranheim bibliotek og Saupstad bydelsbibliotek forblir der de er i dag. Nytt bydelsbibliotek i Østbyen er under planlegging og drifts- og investeringsmidler er lagt inn i handlings- og økonomiplan for 2023. Heimdal bydelsbibliotek foreslås flyttet til en mer sentral plassering. Etablering av nytt bydelsbibliotek på Tiller ligger inne som en mulighet i handlingsprogrammet for kunst og kultur.

Tiltak for biblioteket som fysisk arena:

- Øke bemanningen i bibliotekene opp mot gjennomsnittet for de store byene
- Øke antall bibliotek i takt med innbyggerveksten
- Bibliotekene skal være lokalisert etter anbefalt struktur
- Biblioteket skal være et utstillingsvindu for grønne verdier og praksiser

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

1.1 Biblioteket som sosial arena

Bibliotekene i Trondheim skal være terskelfrie møteplasser hvor alle uavhengig av etnisitet, kjønn, seksuell legning, alder, funksjonsevne og sosioøkonomisk bakgrunn skal føle seg hjemme, bli respektert og kunne ta aktivt del i de ulike tilbudene. Biblioteket er en møteplass hvor du kan være alene sammen med andre, uten å føle deg ensom.

På biblioteket eksponeres vi for og må lære å håndtere mennesker, verdier og interesser forskjellige fra oss selv på en sivilisert måte. Få andre institusjoner eller tjenester gjør dette på samme måte som folkebibliotekene.

Folk trenger bibliotek i en tid som karakteriseres av stor velstand, men også av polarisering, konspirasjonsteorier, ekkokamre, utenforskap, store kriser og trusler. Diskriminering og fordommer utfordrer også fellesskapet og tilliten mellom oss. Folk trenger et sted som har mangfold, tilgjengelighet og demokrati som grunnleggende verdier.

Professor Ragnar Audunson bruker begrepet lav-intensive møteplasser for å beskrive en viktig kvalitet ved folkebiblioteket. Forskningsprosjektet ALMPUB viste at hele 40 prosent av bibliotekbrukerne har kommet i snakk med ukjente (Audunson, 2021). Funnet synliggjør potensialet biblioteket har for å bygge gode møteplasser og fellesskap i Trondheim.

Sosiologen Eric Klinenberg definerer sosial infrastruktur som de fysiske møteplassene og institusjonene som former måten vi omgås hverandre på. I boken *Palaces for the people* (Klinenberg, 2018) argumenterer han for at bibliotekene representerer et slikt sted; et folkets palass. Nabolag og lokal-samfunn blomstrer eller sviner hen avhengig av styrken i deres sosiale infrastruktur.

Biblioteket er en arena der alle mennesker kan oppholde seg på lik linje, enten du er næringslivsleder, flyktning eller pensjonist. På biblioteket er man del av et fellesskap, selv om man ikke nødvendigvis jobber eller snakker sammen. Du kan være alene uten å føle deg ensom.

Viktigheten av det stedbundne fellesskapet som biblioteket representerer, blir ofte mer synlig i

krisetider. Under koronapandemien var det mange som ga uttrykk for hvor viktig det var at biblioteket holdt åpent. Det ga normalitet i en unormal tid. Tilsvarende erfaringer gjorde biblioteket etter 22. juli. Biblioteket var fullt av folk som bare var der, tilstede sammen med andre. Uformelle offentlige møtesteder beriker ikke bare folks liv og styrker deres sosiale bånd i lokalmiljøet, de er også en avgjørende del av fellesskapets sikkerhetsnett i krise.

Tiltak for biblioteket som sosial arena:

- Biblioteket skal være et godt sted å være for alle
- Biblioteket skal bidra til sterke fellesskap
- Biblioteklokalene skal utformes slik at de legger til rette for felles møter og opplevelser
- Biblioteket skal videreutvikle samarbeidet med aktører i bydelene, og invitere lokale frivillige krefter til å delta i utformingen av tilbud på bydelsbibliotekene

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

1.1 Biblioteket som digital arena

Digitalisering og bærekraft blir av mange hevdet å være de aller viktigste driverne for samfunnsutviklingen. Digitalisering omtales gjerne som digital transformasjon:

For å møte større krav til en effektiv, brukervennlig og åpen forvaltning er det ofte ikke tilstrekkelig å digitalisere dagens tjenester og prosesser. I stedet må vi tenke nytt og løse våre samfunnsoppdrag på nye måter (Digdir, 2022).

Bibliotekene var tidlig ute med å digitalisere, og som et av de første bibliotekene i Norge fikk Trondheim egen nettside i 1995. Folkebibliotekets nettside

hadde i 2021, 352 000 unike besøk. Biblioteket har også et betydelig besøk på sosiale medier.

I 2021 var det tilsammen 115 850 digitale utlån av e-bøker og e-lydbøker. Andelen digitale utlån av det totale utlånet (inkludert fornyelser) har økt fra 4,2 prosent i 2019 til 15,6 prosent i 2021. Økningen forventes å fortsette.

For å utnytte mulighetene som ligger i digital transformasjon, kunstig intelligens og robotteknologi har folkebiblioteket etablert prosjektet SmartLib. Dette er et forsknings- og utviklingsprosjekt finansiert av Norsk forskningsråd hvor bibliotekets logistikk står sentralt. Prosjektet startet i 2022 og vil vare ut 2026. Ved å samarbeide med blant annet logistikkmiljøet på NTNU, er målet å sikre effektive og klimavennlige tjenester til innbyggerne.

Norsk mediebarometer viser at ni av ti personer i alderen 9-79 år bruker internett en gjennomsnittsdag (SSB, 2021). For å kunne nå flest mulig av Trondheims befolkning, også de som ikke benytter det fysiske biblioteket, er det nødvendig med økt prioritering av de digitale tjenestene. Behovet for sammenhengende og brukervennlige digitale bibliotekstjenester er stort. På nasjonalt hold arbeides det for å videreutvikle en nasjonal digital infrastruktur.

Tiltak for biblioteket som digital arena:

- Biblioteket skal bidra til nasjonal digital infrastruktur og formidlingsløsninger som "Bibliotek24"
- Biblioteket skal ha brukervennlige, moderne og universelt utformede digitale tjenester
- Biblioteket skal gjennomføre SmartLib prosjektet
- Biblioteket skal videreutvikle løsningen for Meråpent bibliotek
- Biblioteket skal øke ansattes kompetanse på nye digitale medier

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

2 Litteratur og leselyst

Begrunnelse

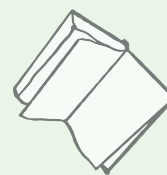
Trondheim kommune har som mål å gjøre Trondheim til en lesende kulturby. Folkebiblioteket bidrar til å oppfylle målene i norsk språkpolitikk gjennom aktiv formidling og ved å skape interesse for lesing og litteratur, med barn og ungdom som særlig viktige målgrupper.

Litteraturen er en nøkkel til kritisk refleksjon, utvikling og gode opplevelser. Den kan gi innsikt som styrker muligheten til å delta i samfunnet og å ta egne valg. Å lese fortellinger om de som ikke er som oss selv, eller å kjenne seg igjen i litterære personers erfaringer, kan bidra til sammenhengskraft og mening i tilværelsen. SSBs mediebarometer for 2021 viser at andelen boklesere er på 22 prosent. Andelen er høyest blant den eldste og den yngste aldersgruppen. Langt flere kvinner enn menn leser bøker. I aldersgruppen 9-15 år leser 23 prosent av guttene og 36 prosent av jentene i en papirbok på fritiden (SSB, 2022).

Lesingen har noen viktige samfunnsutfordringer i form av skjevhet i hvem som låner og leseferdigheter knyttet til kjønn, alder, utdannings- og inntektsnivå.

Folkebiblioteket opplever synkende utlånstall av faglitteratur for voksne og problemstillinger knyttet til digital samlingsutvikling. Nedgangen biblioteket opplever i antall spørsmål knyttet til litteratur og informasjon står i sterk kontrast til informasjonsoverfloden på nett.

Satsingsområdet litteratur og leselyst er delt inn i følgende underområder: Kultur og litteratur for barn og ungdom, biblioteket som kulturaktør, bibliotekets målgrupper og tilbud og samlingsutvikling.

Familien min bruker typisk biblioteket flere

ganger i uka. - Fra jenta mi på 11 år: "Biblioteket

betyr at jeg aldri trenger å kjede meg." Marte Kristine

2.1 Kultur og litteratur for barn og ungdom

Kunst- og kulturplanen (2019-2030) understreker hvor stor betydning kunst og kultur har for barn og unges oppvekstvilkår. Barn og unge skal også ha mulighet for å påvirke kunst- og kulturtilbudet (Trondheim kommune, 2019).

Trondheim folkebibliotek har dyktige ansatte med spesialkompetanse innen formidling til barn og ungdom. Kompetente ansatte og lesekampanjen "Sommerles", en nasjonal lesekampanje for elever fra 1. - 7. trinn, bidrar sterkt til fortsatt høye utlånstall i Trondheim.

Folkebibliotekets arbeid med styrking av leseferdigheter skjer gjennom en rekke ulike tiltak. Alle på 2., 5. og 8. trinn inviteres til biblioteket til høytlesing og/eller bokpresentasjoner. Det er også et fast samarbeid med DKS om opplegg for alle elever på 1. trinn. Et stort antall bokpakker sendes ut til barnehager og skoler ut fra ønsker og behov. Barnehagegrupper tas imot til lesestund. Ansatte reiser også ut til barnehager. Biblioteket tar også imot skoleklasser eller mindre grupper til bokpresentasjon og bibliotekbesøk.

Tidlig innsats er viktig for språkutviklingen. Bøker og biblioteket skal være en naturlig del av barns oppvekst allerede fra starten av livet. Folkebiblioteket vil fortsette det gode samarbeidet med barnehagene.

Lesestunder, barneteater, verksteder og andre kulturopplevelser er en viktig del av tilbudet for barn. Biblioteket har i en årrekke programmert kulturarrangement for småbarnsfamilier i helgene, ofte i nært samarbeid med Kulturenheten. For mange kan dette være første møte med en profesjonell teateropplevelse eller opplesning. Gratis forestillinger på bydelsbibliotekene senker terskelen for deltakelse og

kan være en inngang til videre utforskning av kulturuttrykk. Biblioteket tilbyr også ulike aktiviteter i skoleferier og på fridager, tilbud som kan bety mye for sosial utjevning.

Med unntak av bydelsbibliotekene på Byåsen og Saupstad, er ungdom en gruppe som i mindre grad bruker biblioteket. Upolert er et tiltak hvor ungdommen selv programmerer arrangement. Medskapelse og reell innflytelse er nødvendig for å få ungdom engasjert.

Tiltak for biblioteket for å fremme interessen for kultur og litteratur hos barn og ungdom:

- Biblioteket skal være en naturlig del av barns og ungdoms oppvekstmiljø
- Biblioteket skal være et kunnskapssenter for barne- og ungdomslitteratur
- Biblioteket skal videreutvikle samarbeidet med barnehagene og skolene
- Biblioteket skal utvikle nye tiltak for ungdom basert på erfaringer fra upolert og uLest, som kan stimulere til samskaping og mer dialog rundt leseopplevelser
- Biblioteket skal starte med Bokstart for å nå de minste barna og deres foresatte i et samarbeid med helsestasjonene
- Biblioteket skal øke deltakelsen i lesekampanjen Sommerles

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

2.2 Biblioteket som kulturaktør

I tråd med kommunedelplan for kunst og kultur (2019-2030) skal biblioteket bidra til aktive, attraktive og fremragende kunst- og kulturmiljø. Trondheim kommune er også en viktig oppdragsgiver for det profesjonelle kunst- og kulturfeltet med folkebiblioteket som en viktig arena for formidling (Trondheim kommune, 2019).

Biblioteket tilbyr et rikt program til alle aldersgrupper, både på hovedbiblioteket og på bydelsbibliotekene. Et sterkt fagmiljø sørger for profesjonalitet og redaksjonell retning.

Plassert i den eldste delen av Trondheim har hovedbiblioteket med sin kirkeruin og rike historie en forpliktelse til å formidle og lære innbyggerne om byens historie.

Med nærmere 100 ulike samarbeidspartnere legger biblioteket opp til at et bredt spekter av aktører kan benytte bibliotekets lokaler. Samarbeid med frivillighet, interesseorganisasjoner og kulturliv, gir befolkningen et bredere tilbud og større tilhørighet og eierskap til folkebiblioteket som arena.

Tiltak for biblioteket som kulturaktør:

- Trondheim skal være en lesende kulturby
- Biblioteket skal arbeide strategisk sammen med byens kunnskaps-, litteratur-, og kulturmiljø for å styrke Trondheim som kulturby
- Biblioteket skal utvikle nye formidlingsformer i samarbeid med lokale kultur- og kunnskapsaktører
- Biblioteket skal lage flere arenaer og måter å dele leseopplevelser på

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

2.3 Bibliotekets målgrupper og tilbud

Alle innbyggerne i Trondheim skal ha mulighet til å skape, delta i og oppleve kunst og kultur. Folkebiblioteket har tilbud til alle, med særlig vekt på barn og elever i barnehager og skoler.

Trondheim og Trøndelag har et spesielt ansvar for å ivareta og synliggjøre kulturarven til den sørsamiske befolkningen, som har særskilt status som urfolk (Trondheim kommune, 2019).

Til tross for gode besøkstall, er det likevel slik at kun halvparten av innbyggerne benytter seg av bibliotekets tjenester. To viktige grupper som i mindre grad besøker biblioteket, er menn og ungdom. I planperioden vil det jobbes med å styrke tilbudet slik at det i større grad blir relevant for disse gruppene.

For å nå våre mål om mangfold i tilbud og målgrupper, må også nye plattformer tas i bruk. Prosjektet: *Med VR-blikk på historien* er en ny måte å formidle krigshistorie og Trondheims lokalhistorie på til et ungt publikum med bruk av virtuell virkelighet.

Tiltak for biblioteket for å fremme mangfold i målgrupper og tilbud:

- Biblioteket skal bidra til å bygge opp lokale stemmer, løfte frem mangfold og særpreg, samt bidra til å gjøre det mulig å leve av kunstnerisk produksjon i Trondheim.
- Biblioteket skal fremme kunnskap med vekt på kvalitet og aktualitet
- Biblioteket skal legge til rette for at innbyggere selv skal kunne initiere og gjennomføre arrangement
- Biblioteket skal styrke kompetansen på medvirkningsarbeid, redaksjonelt arbeid, og arbeid med digital kultur blant ansatte

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

A photograph of a person in a library or bookstore. The person is wearing a dark cap and a jacket, looking at books on a metal rack. The background is slightly blurred. A quote is overlaid on the image in a white speech bubble.

“ DET ER Å VENTE PÅ NOE SOM DU HAR SÅ LYST TIL Å OPPLEVE, DU MÅ BARE VENTE TIL NOEN ANDRE HAR OPPLEVD DET FERDIG FØRST, OG ETTERPÅ HAR DERE NOE TIL FELLES ”

MAJA, 41 ÅR

2.4 Samlingsutvikling

En av Trondheim folkebiblioteks kjerneoppgaver er å forvalte, formidle og tilgjengeliggjøre bibliotekets samlinger. FNs bærekraftsmål 16.10 skal sikre allmenn tilgang til informasjon. Et mangfoldig medieinnhold bidrar til å stimulere og vedlikeholde folkets leseinteresse og leselyst for både skjønn- og faglitteratur.

Bibliotekloven forplikter biblioteket til å forvalte kulturarven og til å ha samlinger som legger vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Trondheim har en rik historie, noe som også gjenspeiles i bibliotekets samlinger. Samlingen må både ha en bredde og dybde som sikrer relevans for et bredt publikum.

Samlingsutvikling i en digital tid er utfordrende. Våre mediasamlinger er i dag en blanding av fysiske medier og mer flyktige digitale tilbud. Fysiske medier som CD-er, lydbøker og DVD-er er i stor grad overtatt av digitalt innhold. Det er krevende å jobbe med samlingsutvikling når innholdet er flyktig og endres uten at bibliotekansatte har kontroll over innholdet.

Tiltak for biblioteket for samlingsutvikling:

- Bibliotekets mediebudsjett må økes i perioden for å komme på nivå med landsgjennomsnittet
- Biblioteket skal styrke utvalg av litteratur og medier tilgjengelig på de plattformer som målgruppen foretrekker
- Biblioteket skal holde språket levende og styrke lokal identitet gjennom å formidle kulturarv og felles kulturelle referanser
- Biblioteket skal tilgjengeliggjøre og aktualisere de historiske samlingene
- Biblioteket skal tilgjengeliggjøre innhold i aktuelle formater og på relevante plattformer, også digitalt
- Biblioteket skal utvikle og tilby en aktuell og relevant samling
- Biblioteket skal tilby formidlingsopplegg som kan levendegjøre interessant og unikt materiale
- Biblioteket skal utarbeide en plan for samlingsutvikling. Målet er en relevant og framtidsrettet mediasamling som sikrer best mulig ressursutnyttelse.

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

2.5 Verdien av formidling

Biblioteket er en viktig motvekt til ensrettingen og fokuset på bestselgere. Bibliotekforskeren Cecilie Naper viser i sin forskning hvordan vi har gått fra mangfold til enfold i våre litterære preferanser (Naper, 2009).

I Trondheim vil biblioteket fortsette å løfte frem både nye stemmer, forfatterskap som er lite kjent og lokale forfattere både gjennom arrangement og utstillinger og andre former for formidling, både fysisk og digitalt.

Forslaget til boklov er høsten 2022 ute på høring. De viktigste forslagene er videreføring av rabatten til bibliotekene og forslag om leveringsplikt av lyd-bøker. Bokloven og et virkemiddelapparat tilpasset dagens bokmarked er avgjørende for å sikre litteraturen, lesingen, bokbransjen og et godt bibliotektilbud.

Gode møter mellom samlinger og publikum bidrar til livslang læring og til å utvikle fellesskap rundt lesing og litteratur. Åpne lesesirkler, digitale lesesirkler, shared reading, forfattersamtaler, og ansatte som formidler til publikum, utgjør sentrale deler av tilbudet.

Tiltak for biblioteket for synliggjøring av formidling:

- Biblioteket skal være en engasjerende formidler, og tilby et mangfold av litteratur, spill, film, musikk og annet innhold for publikum
- Biblioteket skal øke leseglede og stimulere leseferdigheter i hele befolkningen
- Biblioteket skal teste ut ulike løsninger for å formidle til de som ikke spør oss ved å utnytte bibliotekrommet og samlingene på nye måter
- Biblioteket skal øke andelen av samlingen som lånes ut gjennom å arbeide målrettet og redaksjonelt med litteraturformidling
- Biblioteket skal videreutvikle Bibliotekets litteraturpris sammen med andre storbybibliotek i Norge
- Biblioteket skal styrke kompetansen på formidling blant de ansatte
- Biblioteket skal øke den digitale formidlingen av alle bibliotekets medier

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

3 Læring, mangfold og fellesskap

Begrunnelse

Med nærmere en million besøkende, er Trondheim folkebibliotek den viktigste arenaen for uformell læring. Det som kjennetegner læring på biblioteket er at den er gratis, uformell, frivillig og tar utgangspunkt i den enkeltes behov. Biblioteket legger til rette for læringssaktiviteter som er sosiale, inspirerende og inkluderende.

Studieplasser og grupperom, trådløst nett, skrivere, møterom, varierte arbeidsplasser i lokalene gjør biblioteket til en attraktiv arena for læring, ikke minst fordi man også har tilgang til faglitteratur, spesialsamlinger og digitale informasjonsressurser.

Biblioteket legger til rette for at innbyggerne kan oppdage ny kunnskap, reflektere og danne egne meninger. Biblioteket er både et sted for fordypning og personlig vekst, men også et sted for fellesskap i møter og arrangement.

I det følgende presenteres områdene læring og mangfold og fellesskap som er de to underområdene for satsingsområdet.

3.1 Læring

Bibliotekene i Trondheim legger til rette for læring både i utformingen av bibliotekrommet, ved å tilby relevante fysiske og digitale samlinger og ved å arrangere ulike aktiviteter.

Biblioteket har også blitt en viktig læringsarena for praktisk kunnskap. Aktivitetene er både hi-tech, low-tech og no-tech, og skal innby til lek, utforskning og nysgjerrighet. Å lære gjennom å gjøre er et viktig utgangspunkt for bibliotekets verksteder.

Bibliotekets tilbud tar utgangspunkt i FNs barnekonvensjon: "Barn og unge skal være aktører i egne læringsprosesser, og utvide sine perspektiver og få ny innsikt gjennom å undersøke, oppdage, erfare og forstå sammenhenger". (FNs barnekonvensjon, 2002, Salamancaerklæringen, s.a.)

Informasjonskompetanse og kildekritikk blir stadig viktigere ferdigheter i en tid hvor innbyggerne daglig møter en infodemi i form av både nøyaktig og unøyaktig informasjon, korrekte og falske nyheter med rask og vidtrekkende spredning (Zarocostas, 2020). Når hele 18 prosent av unge mellom 16-24 år unngår tradisjonelle nyhetsmedier, blir disse ferdighetene enda viktigere å formidle (SSB, 2021). I møte med disse utfordringene, er bibliotekenes rolle å gi tilgang til og formidle kvalitetssikret kunnskap, bidra til kritisk tenkning og digital dømmekraft.

Folkebiblioteket følger anbefalingene i Nasjonal bibliotekstrategi (2020-2023) og vil prioritere tiltak som utvikler biblioteket som kunnskapsarena. Åpen forskning og Plan S vil etter hvert gjøre all offentlig finansiert forskning åpent tilgjengelig. Folkebiblioteket har potensial til å spille en viktig rolle i formidlingen av dette materialet.

Biblioteket er i ferd med å starte opp utlån av læremidler for å følge opp verbalforslag nr 33 i Bystyret 30. mars 2022. Å ha gjennomført videregående skole er en sentral indikator for hvordan det vil gå med deg resten av livet. Biblioteket bidrar til dette ved å tilby læremidler.

Det var veldig kjedelig når biblioteket ble stengt under korona - da merka jeg virkelig hvor viktig biblioteket er *Martine, 25 år*

De siste årene har den historiske samlingen blitt oppgradert og det eksperimenteres med nye formidlingsformer som 3D filming av biblioteket og digital historiefortelling på de innvendige rådhusveggene. Frem mot 2030-jubileet vil dette arbeidet intensiveres ytterligere.

Tiltak for biblioteket for læring:

- Biblioteket skal videreutvikle eksisterende samarbeid og etablere nye for å legge til rette for læring av grunnleggende digitale ferdigheter
- Biblioteket skal tilby aktiviteter og tilbud som bidrar til informasjonskompetanse, kildekritikk og nettvett
- For å utvikle seg som offentlighetsinstitusjoner må biblioteket prioritere å tilgjengeliggjøre kunnskap og informasjon folk trenger som innbyggere
- Biblioteket skal samarbeide med andre for å formidle åpent tilgjengelige vitenskapelige publikasjoner tilgjengelig gjennom rammeverket til Plan S
- Biblioteket skal legge til rette for verkstedsaktiviteter, samskaping, og læring på tvers av generasjoner og andre sosiale skiller
- Biblioteket skal søke samarbeid og partnerskap for å videreutvikle seg som arena for livslang læring
- Biblioteket skal utvikle personalets egen kompetanse på metodikk og didaktikk for teknologi, skaping og læring
- Biblioteket skal være en god partner for skole, offentlige instanser og andre i utvikling av nye læringsaktiviteter

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

3.2 Mangfold og fellesskap

Folkebiblioteket som en mangfoldig arena er forankret i IFLAs flerkulturelle bibliotekmanifest fra 2008:

Kulturelt og språklig mangfold er menneskehetens felles arv og må dyrkes og bevares til alles fordel. Det er en kilde til utveksling, fornyelse, skaperkraft og fredelig sameksistens mellom mennesker. "Respekt for mangfoldet av kulturer, toleranse, dialog og samarbeid, i et klima av gjensidig tillit og forståelse, er blant de beste garantiene for internasjonal fred og sikkerhet" (IFLA, 2008).

Gjennom samlingene har biblioteket en unik mulighet til å fremme mangfold og fellesskap. Det ligger store muligheter i å kuratere og formidle samlingene på nye måter, lage arrangement med nye stemmer eller lage utstillinger som innbyr til refleksjon og nysgjerrighet.

Biblioteket ønsker å legge til rette for at mangfoldet i befolkningen speiles både i utøvelse og opplevelser og øke deltakelsen i kulturlivet fra innbyggere som i dag ikke deltar aktivt. En måte å nå flere på er å ta biblioteket ut av biblioteket og involvere seg i nærområdet man er en del av.

Folkebiblioteket jobber for at mangfold og ulike erfaringsbakgrunn gjenspeiles i personalet. Dette vil styrke bibliotekets arbeid med å koble sammen ulike enkeltpersoner og grupper i et mangfoldig lokalmiljø.

Mye av deltakelsen foregår digitalt. Folkebiblioteket samarbeider med en rekke ulike aktører for å bygge digital deltakelse gjennom veiledning og kursing. Den nasjonale strategien Digital hele livet, ønsker å videreutvikle folkebibliotekenes rolle som lokale veiledningssentre for digital kompetanse (KMD, 2021). Svake norskkunnskaper, lav digital kompetanse og manglende systemforståelse skaper utfordringer for mange.

Våren 2022 ble det lagt frem en sak for formannskapet som beskrev hvilke grupper av innbyggere som har utfordringer med tilgjengelighet til digitale offentlige tjenester. Selvbetjening og digitale løsninger er førstevalget for kommunale tjenester, men det må stilles klare krav til brukervennlighet som også ivaretar universell utforming og klart språk.

Å styrke leseferdigheter hos barn gjennom lese-lyst er en av kjerneoppgavene til folkebibliotekene. Ulike lesekampanjer og lesestimuleringstiltak rettet mot barn bidrar til å øke både leseferdigheter og leseglede, og styrker den tidlige språkutviklingen. Høsten 2022 starter kulturdepartementet i samarbeid med kunnskapsdepartementet arbeidet med en ny leselyststrategi.

Den nye kommuneplanens samfunnsdel fremhever bydelbibliotekene som arenaer i nærmiljøene som kan bidra til å bygge fellesskap. Biblioteket har potensielle til å nå frem til sårbare grupper i samfunnet som kan ha vanskelig for å få tak i informasjon på egenhånd. Dette gjelder både innvandrergupper, eldre og andre som kan falle utenfor når all informasjon er digitalt tilgjengelig.

Mange av læringsaktivitetene på biblioteket skjer i samarbeid med ulike aktører som frivillige lag og foreninger, organisasjoner og utdanningsinstitusjoner. Det er også et utstrakt samarbeid med andre kommunale enheter og frivilligsentralene.

Bibliotek handler om mennesker og de beste bibliotekene bidrar aktivt til å bygge lokalsamfunn og sterke fellesskap. Gjennom å koble mennesker, idéer og kunnskap, er bibliotekene vitale arenaer for meningsutveksling, nytenkning, samhandling og problemløsning.

Å bidra til å inkludere marginaliserte grupper er en av kjerneoppgavene til folkebiblioteket; enten det handler om tilbud til innsatte i fengsel, mennesker med mangelfulle språklige eller digitale ferdigheter, eller familier som lever under fattigdomsgrensen. Mangfold handler både om god tjenesteyting til alle typer bibliotekbrukere, men også om å tilby bibliotek tjenester som er spesielt innrettet mot grupper med spesielle behov.

Delmål 10 i bærekraftsmål 16 handler om å gi alle tilgang til informasjon. Det er et demokratisk problem når deler av befolkningen ikke har redskapene til å motta og nyttiggjøre seg informasjonen som finnes. Gjennom tilbud som styrker grunnleggende språklige- og digitale ferdigheter hos voksne, og tilbud som stimulerer barns språkutvikling fremmer biblioteket både inkludering og stimulerer til aktiv deltakelse.

Tiltak for biblioteket for mangfold og fellesskap:

- Biblioteket skal jobbe for å oppnå bedre representasjon, og øke mangfold og bredde i tilbud, samlinger, formidling og arrangement
- Biblioteket skal nå flere målgrupper ved å gjøre medvirkning og innbyggerdialog til en selvsagt del i utviklingen av eksisterende og nye tilbud
- Biblioteket skal utprøve nye metoder for medskapning og innbyggerdialog
- Biblioteket skal bruke kunnskapsbaserte metoder for å nå ikke-brukere
- Biblioteket skal styrke de ansattes kompetanse på mangfoldspedagogikk og utforske nye metoder for inkludering
- Biblioteket som arbeidsgiver skal ta i bruk ulike virkemidler innen rekruttering for å oppnå mer variert erfaringsbakgrunn og mangfold i personalet
- Biblioteket skal bidra til kunnskapsdeling på tema som menneskerettigheter, diskriminering, ytringsfrihet og inkludering
- Biblioteket skal legge til rette for digital deltakelse gjennom hele livet
- Biblioteket skal aktivt formidle tema som omhandler likestilling, rasisme, ytringsfrihet, LHBTQ-rettigheter og rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Biblioteket skal synliggjøre Fribyforfatterne

Tiltakene bidrar til bærekraftsmål:

A person wearing a red beanie and a blue patterned sweater is sitting on a blue couch, reading a book. The background is a blurred library setting. A light blue speech bubble overlay contains a quote in Norwegian.

“ MINNER FRA BARNDOMMEN ER AT VI DRO PÅ BIBLIOTEKET I HELGENE FOR Å LESE BØKER OG LEGGE PUSLEPILL. JEG HAR VIDEREFØRT TRADISJONEN OM Å BESØKE BIBLIOTEKET FOR Å LESE OG VÆRE ”

INGRID ELISABETH, 33 ÅR

Oppfølging av planen

Temaplanen oversendes til politisk behandling i februar 2023.

Bibliotekets ansatte har ansvar for å iverksette de tiltak som er beskrevet i denne planen, og jobbe videre mot de skisserte målene.

Politisk og administrativ ledelse har det overordnede ansvar for bibliotekets rammevilkår.

Bibliotekplanen vil bli årlig evaluert internt i samråd med aktuelle brukergrupper.

Brukerundersøkelser vil også gi verdifull evaluering.

I slutten av planperioden vil det gjennomføres dialogmøter for å utarbeide en evalueringsrapport.

Planen skal revideres i løpet av 2026. Da bør man også ta stilling til om endringene i samfunnet er så omfattende at det bør utarbeides en strategi, før man utarbeider en ny temaplan.

Vedlegg:

Litteraturliste

ABM-utvikling (2006). Bibliotekreform 2014.

Hentet fra <https://www.kulturradet.no/documents/10157/ed34a40d-3df2-46dd-bee1-11a077b98d47>

ABM-utvikling (2008). Hvem er de og hvor går de?: Brukeradferd i storbybibliotek fra 2008 (AMBrappport nr 46). [S.l.: s.n].

Hentet fra <https://www.kulturradet.no/documents/10157/3fd63711-4945-4aa8-8641-0328a7d8d92f>

Audunson, R. (2005). the public library as a meeting-place in a multicultural and digital context. The necessity of low-intensive meeting-places.

Hentet fra <https://www.proquest.com/docview/217961207/fulltextPDF/2D809E59E7324DF-8PQ/1?accountid=12870>

Audunson, Ragnar (ed.) (2021). Libraries, Archives and Museums as Democratic Spaces in a Digital Age. Nordisk kulturpolitisk tidskrift, 2021-06-11 (1), p.93-95 DOI: 10.18261/issn.2000-8325-2021-01-07

Audunson, Ragnar (2021). Foredrag på Kapittel. 22. september 2021 på Sølvberget bibliotek

Bergen offentlige bibliotek (2015). Hvem er de og hva gjør de : Brukeradferd i norske storbybibliotek 2015. Hentet fra https://issuu.com/bergenbibliotek/docs/brukeradferd_rapport_book_web

Bergen offentlige bibliotek (2022). Utkast til bibliotekplan

Digdir (2022). Hva er digital transformasjon? Hentet fra <https://www.digdir.no/innovasjon/hva-er-digital-transformasjon/1589>

FNs barnekonvensjon (2003). FNs konvensjon om barnets rettigheter. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178_931-fns_barnekonvensjon.pdf

Folkebibliotekloven. (1985). Lov om folkebibliotek (LOV-1985-12-20-108). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

International Federation of Library Associations (2008). IFLAs flerkulturelle bibliotekmanifest.

Hentet fra <https://archive.ifla.org/VII/s32/pub/Multi-culturalLibraryManifesto-no.pdf>

Jochumsen, H., Rasmussen, C.H. & Skot-Hansen, D. (2012.) The four spaces – a new model for the public library.

Hentet fra: <http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdfplus/10.1108/03074801211282948>

Klinenberg, Eric (2018). Palaces for the people : how to build a more equal and united society

Kompetanse Norge. (2021). Befolkningens digitale kompetanse og deltakelse: Med et ekstra blikk på seniorer og ikke-sysselsatte .

Hentet fra https://www.kompetansenorge.no/contentassets/7ff3779ea51b49ab81cc5f5dbb769aa61/befolkningens_digitale_kompetanse_og_deltakelse.pdf

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021). Digital hele livet : Nasjonal strategi for økt digital deltakelse og kompetanse i befolkningen.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/8f8751780e9749bfa8946526b51f10f4/digital-hele-livet.pdf>

Kulturdepartementet (1999). St.meld. nr. 22 (1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-22-1999-2000-/id192730/>

Kulturdepartementet (2013). Prop. 135 L (2012–2013) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om folkebibliotek.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-135-l-20122013/id724286/>

Kulturdepartementet (2015). Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018.

Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/e1dd0466444d4d5d9d02e8d6897d38fb/nasjonal_bibliotekstrategi_2015-2018.pdf

Kulturdepartementet & Kunnskapsdepartementet. (2019). Rom for demokrati og dannelse : Nasjonal bibliotekstrategi 2020 - 2023.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/18da5840678046c1ba74fe565f72be3d/nasjonal-biblioteksstrategi-endelig-uu.pdf>

Kultur- og kyrkjedepartementet (2003). St.meld. nr. 48 (2002-2003): Kulturpolitikk fram mot 2014.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-48-2002-2003-/id432632/>

Kultur- og likestillingsdepartementet (2009). St.meld. nr. 23 (2008-2009). Bibliotek – Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid.

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-23-2008-2009-/id555516/>

Kultur- og likestillingsdepartementet (2013). NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2013-4/id715404/>

Kultur- og likestillingsdepartementet (2018-2019) St. Meld 8: Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/21>

Kultur- og likestillingsdepartementet og kunnskapsdepartementet. (2020). Rom for demokrati og dannelse : Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/18da5840678046c1ba74fe565f72be3d/nasjonal-biblioteksstrategi-endelig-uu.pdf>

Naper, Cecilie (2009). Fra mangfold til enfold – Norsk litteraturpolitikk og norske lesevaner i forandring. Nytt Norsk Tidsskrift. Vol.26, Utg.1.

Hentet fra <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2009-01-03>

Nasjonalbiblioteket. (2021). Statistikk for folkebibliotek. Hentet fra <https://bibliotekutvikling.no/statistikk/forside/statistikk-for-folkebibliotek/>

Norsk bibliotekforening (2007). Veiledende etiske retningslinjer for bibliotekansatte.

Hentet fra: <https://norskbibliotekforening.no/wp-content/uploads/2021/03/Veiledende-etiske-retningslinjer-for-bibliotekansatte.pdf>

NOU 2022: 9. (2022). En åpen og opplyst samtale.

Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf>

Oldenburg, R. (1999). The great good place: Cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community. Marlowe

Roskilde Centralbibliotek (2021). Folkebibliotekets betydning for borgerne i Danmark.

Hentet fra https://centralbibliotek.dk/sites/default/files/dokumenter/Folkebibliotekets_betydning_for_borgerne_i_Danmark_Rapport.pdf

Salamancaerklæringen [S.a.] Hentet fra <https://www.skolenerforalle.no/rettigheter/oversikt-over-nasjonal-og-internasjonallover/salamanca-erklæringen/>

Skolebibliotek.no. (u.å.). Informasjonskompetanse : Hva er det?

Hentet fra <https://www.skolebibliotek.no/videregående-skole/informasjonsok-og-kildekritikk/hva-er->

SSB (2021). Norsk mediebarometer 2021.

Hentet fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/tids-og-mediebruk/artikler/norsk-mediebarometer-2021>

SSB (2022). Kulturbruk blant personer med innvandrerbakgrunn.

Hentet fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/artikler/kulturbruk-blant-personer-med-innvandrerbakgrunn>

SSB (2022). Kommunefakta. Trondheim - Tråanten (Trøndelag - Tröändelage) Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/trondheim-traanten>

Telemarksforskning (2020). Norsk kulturindeks 2020. Hentet fra <https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/norsk-kulturindeks-2020-resultater-for-trondheim-kommune/3666/>

Trondheim kommune (202?). Befolkningsprognoser.

Hentet fra <https://www.trondheim.kommune.no/aktuelt/om-kommunen/statistikk/prognoser/>

Trondheim kommune (202?). Byutviklingsstrategi for Trondheim.
Hentet fra https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/byutviklingsstrategi_ar-eal--og-transportutvikling_mot2050/bu-strategi-m-protokoll.pdf

Trondheim kommune (u.å.). FremtidsTrondheim. Byutviklingsstrategi for Trondheim mot 2050.
Hentet fra <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/framtidstrondheim>

Trondheim kommune (202?). Levekårsundersøkelsen 2021.
Hentet fra <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/levek-ar-og-folkehelse/innledning?authuser=0>.

Trondheim kommune (2020). Områdeløft Saupstad - Kolstad : glimt fra områdesatsinga 2013-2020.
Hentet fra https://www.trondheim.kommune.no/contentassets/6e8f96bb3c02406793384a3975ab2fa8/omradeloftet_katalog_2021.pdf

Trondheim kommune (2020). Trondheim i tall.
Hentet fra <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommuneplanen/samfunnsdelen/trondheim-i-tall?authuser=0>

Trondheim kommune (2019). Kunst- og kulturplanen <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/kommunedelplankunstogkultur/start>

Trondheim kommune (2020). Handlingsprogram til kunst- og kulturplanen.
Hentet fra <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/handlingsprogram-kommunedelpla/start?authuser=0>

Trondheim kommune (2021). Handlings- og økonomiplan 2022-2025. Budsjett 2022.
Hentet fra <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/vedtatt-handlings-og-ekonomiplan2/forside>

Tønsberg og Færder bibliotek 2016-2017. Samlingsutvikling i en digital tid.
Hentet fra <https://tnb.no/wp-content/uploads/2020/11/Samlingsutvikling-i-en-digital-tid.pdf>

Wiegand, Wayne A. Part of Our Lives: A Peoples History of the American Public Library

Zarocostas, J. (2020). How to fight an infodemic. The Lancet, 395(10225), 676.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30461-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30461-X)

BIBLIOTEKET
TRONDHEIM FOLKEBIBLIOTEK

